

Sygn. akt IV U 206/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 marca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Beata Urbańska-Woike
Protokolant:	st. sekr. sądowy Katarzyna Krajewska

po rozpoznaniu w dniu 14 marca 2017 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy J. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania J. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 30 grudnia 2016 r. nr (...)

o d d a l a o d w o ł a n i e

/-/SSO Beata Urbańska-Woike

Sygn. akt. IV U 206/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 30 grudnia 2016 roku znak : (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił ubezpieczonemu **J. D.** prawa do emerytury na podstawie art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela , albowiem na dzień złożenia wniosku o emeryturę ,a także na dzień wydania decyzji nie rozwiązał on stosunku pracy a nadto nie udowodnił 20 – letniego stażu pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy nie zaliczył do ww. stażu pracy urlopu dla poratowania zdrowia oraz zasiłków chorobowych po dniu 14.11.1991 r.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony domagał się przyznania prawa do emerytury.

W uzasadnieniu podkreślał, iż organ niesłusznie nie uwzględnił do okresu pracy w warunkach szczególnych okresów jego niezdolności do pracy występujących w okresie od 14.11.1991 r. do 01 .07.2004 r. Ponadto do uzyskania prawa do emerytury nie było niezbędne rozwiązanie stosunku pracy. Na poparcie pierwszego z zarzutów skarżący powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego (wyrok SN z dnia 23 kwietnia 2010 r. II UK 313/09, wyrok SN z dnia 13

lipca 2011 r. I UK 12/11 oraz wyrok SN z dnia 5 maja 2005 r. III UK 291/04). Po doliczeniu zatem ww. okresów skarżący spełniałby przesłankę posiadania 20 lat pracy w warunkach szczególnych. Odnośnie drugiego zastrzeżenia skarżący podniósł, iż nabycie uprawnień do emerytury przez nauczyciela nie jest związane z obowiązkiem udania się na emeryturę. Składając wniosek o emeryturę skarżący chciał jedynie uzyskać pewność co do tego czy spełnia warunki do jej przyznania dotyczące okresu pracy w warunkach szczególnych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji. Dodatkowo przywołał treść wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 sierpnia 2013 r. III AUa 134/13, zgodnie z którym w myśl art. 88 ust 1 ustawy Karta Nauczyciela warunkiem koniecznym przyznania prawa do emerytury jest rozwiązanie przez nauczyciela na jego wniosek stosunku pracy przed wydaniem decyzji o prawie do emerytury.

W kwestii okresów niezdolności do pracy organ rentowy zaprezentował wyrok SN z dnia 3 lutego 2010 r. I UK 250/09, w myśl którego w stanie prawnym obowiązującym od dnia 1 lipca 2004 r. przy ustalaniu nauczycielskiego stażu pracy nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy nauczycielskiej, w tym okresu korzystania z urlopu dla poratowania zdrowia oraz okresów uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca **J. D.** urodził się (...)

(bezsporne)

Począwszy od dnia 1 września 1988 r. do chwili obecnej (na dzień wydania orzeczenia w niniejszej sprawie) ubezpieczony pozostaje w stosunku pracy ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno – Wychowawczym w K., zatrudniony jest na stanowisku nauczyciela. Nie składał wniosku o rozwiązanie stosunku pracy z uwagi na przejście na emeryturę.

(bezsporne)

W dniu 30 września 2016 r. złożył w organie rentowym wniosek o przyznanie prawa do emerytury w oparciu o treść art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela.

W dniu 29 listopada 2016 r. skarżący wniósł o przekazanie środków zgromadzonych na jego rachunku w OFE za pośrednictwem ZUS na dochody budżetu Państwa.

Po dniu 14 listopada 1991 r. skarżący posiadał łącznie 1 rok 2 miesiące i 9 dni okresów niezdolności do pracy (tj. 10 miesięcy 31 dni pobierania zasiłków chorobowych oraz 3 miesiące i 18 dni urlopów dla poratowania zdrowia). Nie zaliczając ich do stażu pracy w warunkach szczególnych skarżący legitymuje się na dzień 31 grudnia 2008 r. okresem pracy w wymiarze 19 lat 2 miesięcy i 22 dni pracy w szczególnym charakterze oraz udowodnił od 27 lat 11 miesięcy okresów składkowych i nieskładkowych.

(dowód: dokumenty w aktach emerytalnych k.7-9,13,26,27-29, postanowienie o sprostowaniu k.30)

W dniu 30 grudnia 2016 r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

Sąd uznał za wiarygodne dokumenty zgromadzone w aktach niniejszej sprawy, ich prawdziwość nie budzi wątpliwości, nie były także kwestionowane przez strony.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

W myśl art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela - nauczyciele mający trzydziestoletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, zaś nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletni okres zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, mogą - po rozwiązaniu na swój wniosek stosunku pracy - przejść na emeryturę.

1a. Nauczyciele spełniający warunki określone w ust. 1 mogą przejść na emeryturę również w wypadku rozwiązania stosunku pracy lub wygaśnięcia stosunku pracy w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1, 5c i 7.

Zgodnie zaś z art. 88. 2a. cyt. ustawy nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek, jeżeli:

1) spełnili warunki do uzyskania emerytury, określone w ust. 1, w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, z późn. zm.) tj. do dnia 31 grudnia 2008 r., z wyjątkiem warunku rozwiązania stosunku pracy (rozwiązanie może nastąpić w dacie późniejszej), oraz

2) nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa.

Nie ulega wątpliwości, iż wnioskodawca nie rozwiązał stosunku pracy ani też nie wygaś on w okolicznościach określonych w art. 20 ust. 1, 5c i 7 KN. W świetle obowiązującego art. 88 ustawy Karta Nauczyciela stanowi to negatywną przesłankę, zamykającą drogę do uzyskania prawa do emerytury w oparciu o ww. przepis. Potwierdza tę okoliczność pośrednio treść wyroku SN z dnia 19 października 2010 r. (II UK 108/10), w którym stwierdzono, iż nauczyciele urodzeni po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r. zachowują prawo do przejścia na emeryturę bez względu na wiek (skarżący urodził się (...)), jeżeli w ciągu dziesięciu lat od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, z późn. zm.) tj. do dnia 31 grudnia 2008 r., spełnią warunki stażowe określone w art. 88 ust. 1 KN, a warunek rozwiązania stosunku pracy – również po tej dacie. W stanie faktycznym będącym kanwą ww. orzeczenia Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił ubezpieczonej prawa do emerytury nauczycielskiej bez względu na wiek z uwagi na nieudokumentowanie przez wnioskodawczynię 30 letniego okresu zatrudnienia oraz nie rozwiązanie stosunku pracy. Ubezpieczona argumentowała, iż rozwiązanie stosunku pracy nie determinuje prawa do emerytury nauczycielskiej i w dacie złożenia wniosku nadal pozostawała w zatrudnieniu.

SN podkreślił w uzasadnieniu ww. orzeczenia, iż w judykaturze ugruntowany jest pogląd, w myśl którego wynikające z art. 88 ust. 1 in fine wymaganie (rozwiązanie stosunku pracy) jest koniecznym warunkiem powstania prawa do emerytury (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 października 1999 r., II UKN 149/99, OSNP 2001 nr 2, poz. 46; z dnia 30 sierpnia 2001 r., II UKN 525/00, OSNP 2003 nr 12, poz. 298; z dnia 20 listopada 2001 r., II UKN 626/00, OSNP nr 16, poz. 390; z dnia 13 czerwca 2007 r., II UK 232/06, niepublikowany; z dnia 19 września 2007 r., III UK 43/07, niepublikowany; z dnia 17 kwietnia 2008 r., II UK 194/07, niepublikowany i z dnia 25 kwietnia 2008 r., I UK 267/07, niepublikowany). Natomiast okoliczność, że po rozwiązaniu stosunku pracy, za to w dacie złożenia wniosku o emeryturę, ubezpieczony wykonuje pracę nauczycielską na podstawie kolejnego stosunku pracy, nie wpływa na możliwość nabycia przezeń uprawnień emerytalnych z art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2009 r., I UK 16/09, LEX nr 519956. Za taką koncepcją opowiedział się także SN w innych orzeczeniach (por. wyroki z dnia 20 listopada 2008 r., I UK 104/08, OSNP 2010, nr 9 - 10, poz. 127; z dnia 17 grudnia 2008 r., I UK 141/08, OSNP 2010 nr 11 - 12, poz. 149; z dnia 24 marca 2009 r., I UK 261/08, niepublikowany; z dnia 17 kwietnia 2009 r., I UK 308/08, niepublikowany; z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 5/09, LEX nr 518058i z dnia 24 września 2009 r., II UK 27/09, LEX nr 559948).

Nie jest zatem uzasadnione założenie możliwości uzyskania przez nauczycieli statusu emeryta z mocy samego prawa z chwilą spełnienia warunku dotyczącego okresu zatrudnienia i pozostawania w stosunku pracy, gdyż art. 88 Karty Nauczyciela zakłada pewną procedurę przechodzenia na emeryturę. Nauczyciel nie staje się emerytem z mocy samego prawa, lecz na skutek własnego działania, przez wyrażenie woli przejścia na emeryturę - złożenia wniosku do właściwego organu rentowego oraz rozwiązania stosunku pracy. Sformułowanie przesłanek przejścia na emeryturę w art. 88 ust. 1 ustawy wyraża tę zasadę wystarczająco jasno; chodzi o określenie, że nauczyciele, jeżeli mają wymagany okres zatrudnienia, "mogą - po rozwiązaniu stosunku pracy - przejść na emeryturę". Z tego określenia nie wynika możliwość uzyskania prawa do emerytury z tytułu wypełnienia wyłącznie warunku stażu zatrudnienia.

Argumenty przemawiające za zachowaniem, przy założeniu tylko na czas po dniu 31 grudnia 2008 r., warunku rozwiązania stosunku pracy przez nauczycieli z tej grupy wiekowej, zawarte zostały *expressis verbis* w uzasadnieniu projektu ustawy o zmianie ustawy - Karta Nauczyciela (druk sejmowy Nr 1929 z dnia 4 lipca 2007 r.). Wynika z niego, iż zmiana art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela wiązała się z koniecznością pilnego zapobieżenia masowemu składaniu wypowiedzeń przez nauczycieli urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., którzy warunki stażowe spełnią do końca 2008 r. W intencji projektodawcy zaproponowana zmiana Karty Nauczyciela miała na celu umożliwienie nauczycielom, którzy spełnią warunki przejścia na wcześniejszą emeryturę, jej uzyskanie niezależnie od terminu złożenia wniosku o rozwiązanie stosunku pracy. Oznacza to, że nauczyciel urodzony po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., chcący przejść na wcześniejszą emeryturę, musiał spełnić warunki dotyczące stażu, tj. posiadania trzydziestoletniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze, a nauczyciele szkół, placówek, zakładów specjalnych oraz zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich - dwudziestopięcioletniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze w szkolnictwie specjalnym, natomiast nie będzie musiał spełnić warunku rozwiązania stosunku pracy do tej daty.

Wykładni art. 88 ust. 2a Karty Nauczyciela nie można więc dokonywać w oderwaniu od art. 88 ust. 1 i interpretować w sposób prowadzący do zróżnicowania zasad przechodzenia na emeryturę nauczycieli wyłącznie według kryterium daty urodzenia dlatego, że wykładnia systemowa i celowościowa prowadzi do niebudzącego wątpliwości wniosku o autonomicznym, pełnym i wyczerpującym określeniu warunków emerytalnych wszystkich nauczycieli, bez względu na przedział wiekowy.

SN w konkluzji uznał, iż w ust. 2a omawianego artykułu ustawy Karta Nauczyciela ustawodawca nie zrezygnował z przesłanki nabycia uprawnień emerytalnych, jaką jest rozwiązanie stosunku pracy, a jedynie zniósł wymaganie rozwiązania stosunku pracy do dnia 31 grudnia 2008 r. Niezbędne jest nadal łączne spełnienie przez wnioskodawcę wszystkich przesłanek, czyli posiadanie 30 letniego okresu zatrudnienia, w tym 20 lat pracy wykonywanej w szczególnym charakterze do dnia 31 grudnia 2008 r. oraz rozwiązanie stosunku pracy na jego wniosek - również po dniu 31 grudnia 2008 r.

Pogląd powyższy uznać należy za jednolity i utrwalony (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2013 r.

I UK 88/13, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2013 r.

II UK 306/12, wyrok SA w Białymstoku z dnia 7 sierpnia 2013 r. III AUa 134/13).

Z uwagi na obawy skarżącego w kwestii konsekwencji rozwiązania stosunku pracy przy następczej decyzji organu odmawiającej prawa do emerytury, nauczycielskiej, warto przywołać treść wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r. I UK 377/15. Zgodnie z jego treścią dosłowne brzmienie art. 88 ust. 1 i 1a (w związku z ust. 2a) ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 191 ze zm.) oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego pozwalają widzieć przesłankę rozwiązania stosunku pracy na wniosek nauczyciela (ust. 1) lub w innych okolicznościach (ust. 1a) jako zdarzenie jednorazowe, skutek oświadczenia woli nauczyciela lub dyrektora szkoły, a nie jako stan pozostawiania nauczyciela bez zatrudnienia w chwili składania wniosku o emeryturę. Innymi słowy,

nauczyciel ma skutecznie doprowadzić do rozwiązania stosunku pracy, a to czy podejmie następnie zatrudnienie, nawet w zawodzie nauczyciela, jest bez znaczenia dla oceny czy zaistniała przesłanka rozwiązania stosunku pracy.

Reasumując, wobec niespełnienia przez ubezpieczonego warunku rozwiązania stosunku pracy, bezprzedmiotowe było ww. stanie faktycznym analizowanie pozostałych kryteriów przyznania spornego świadczenia. Skoro wnioskodawca nie rozwiązał stosunku pracy nie może skutecznie ubiegać się o prawo do emerytury nauczycielskiej bez względu na wiek, a tym samym badanie w toku niniejszego procesu spełniania przesłanki stażowej jest bezcelowe, bowiem nawet pozytywne ustalenie spornej okoliczności nie wpłynie na zmianę zaskarżonej decyzji. Brak jest nadto podstawy prawnej, by w sprawie toczącej się z odwołania od decyzji organu rentowego w zakresie prawa do emerytury Sąd w treści orzeczenia ustalał, które przesłanka ewentualnie została spełniona.

W uzasadnieniu wyroku z dnia 19 października 2010 r. II UK 108/10 SN podkreślił, iż kognicję sądu ubezpieczeń społecznych określa art. 476 § 2 w związku z art. 477⁹ k.p.c. W świetle powyższych unormowań sąd ten rozpoznaje odwołania od decyzji organów rentowych w wymienionych w powołanych przepisach sprawach, m.in. dotyczących emerytur i rent. Zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach wyznaczony jest bowiem w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego determinowanego zakresem odwołania od tejże decyzji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNP 2002 nr 5, poz. 121 oraz postanowienia z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000 nr 15, poz. 601 i z dnia 13 października 2009 r., II UK 234/08, LEX nr 553692). W postępowaniu odrębnym w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, toczącym się z odwołania od decyzji organu rentowego wydanej na wniosek o przyznanie emerytury lub renty, niedopuszczalne jest przedmiotowe przekształcenie roszczenia w trybie art. 193 k.p.c. przez żądanie ustalenia tylko niektórych przesłanek warunkujących prawo do świadczenia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 1998 r., I PKN 434/97, OSNP 1998 nr 21, poz. 627; z dnia 23 lutego 1999 r., I PKN 597/98, OSNP 2000, nr 8, poz. 301; z dnia 12 stycznia 2005 r., I UK 160/04, OSNP 2005, nr 16, poz. 255 i z dnia 9 października 2006 r., II UK 65/06, OSNP 2007, nr 19 - 20, poz. 298). Wydaje się, iż do tego ostatecznie zmierzał wnioskodawca argumentując, iż składając wniosek o emeryturę pragnął uzyskać informację w kwestii spełniania warunku stażu pracy w warunkach szczególnych.

Podkreślić raz jeszcze należy, iż w sytuacji, gdy - jak wskazano wyżej - nie spełnia on jednej z wymienionych w art. 88 ust. 2a w związku z ust. 1 Karty Nauczyciela przesłanek nabycia prawa do emerytury bez względu na wiek (tj. warunku rozwiązania na swój wniosek stosunku pracy) i przez to prawa tego nie może uzyskać, żądaniem ubezpieczonego objęte pozostaje rozstrzygnięcie o spełnieniu przez niego innego kryterium przyznania spornego świadczenia, czyli dwudziestoletniego stażu zatrudnienia w warunkach szczególnych. Niedopuszczalne jest jednak orzekanie przez sąd ubezpieczeń społecznych o poszczególnych warunkach nabycia prawa do emerytury zamiast rozstrzygnięcia o samym prawie do świadczenia.

A zatem Sąd na podstawie art. 477 (14) § 1 kpc w związku z art. art. 88. 1. ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela a contrario oddalił odwołanie.

SSO B. Urbańska – Woike